

**Genforeningstale den 10. juli 2020
på Esterhøj, Asnæs Sogn.
Ved sognepræst Karen Margrete Evald**

Tak til Høve Bylaug for invitationen til at tale ved denne store begivenhed, som står mit hjerte nær. Jeg tager hermed tråden op fra min forgænger for 100 år siden, pastor Bagger.

Der beskrives om begivenhederne den 10. juli 1920, hvor genforeningsstenen afsløredes: "Pastor Bagger afslørede stenen og sluttede sin tale med ordene: Skal vi så alle bede: "Gud bevare Danmark" – forsamlingen gentog disse ord. "--- og det virkede!" Sammen byggede man det Danmark op, som vi kender i dag. Den grænsedragning, der blev fastsat ved afstemningerne, var ny – den var en nyskabelse – den havde aldrig tidligere ligget der som grænse mellem to stater. Vil man studere Danmarks, kongerigets, hertugdømmernes grænse mod syd gennem historien – har man til et helt livsværk. Nu blev der sat en streg på et kort, der ble sat bom mellem dansk og tysk. Et nyt Danmark blev defineret. 1 En ny grænse, en tilnærmelsesvis dansk-tysk-sproggrænse. 2 Styreformen får et stød ved påskekrisen, da Christian 10 i smerte over at Flensborg kommer til at ligge på den tyske side af grænsen, afsætter regeringen. Den gik ikke! De demokratiske spilleregler grænse blev også fundet. Den kapitalistiske, socialdemokratiske begyndende velfærdsstat tog sine første skridt.

Den sten, der nu står her på Esterhøj, er sammen med de over 600 andre genforeningssten på den måde en fødselsattest, for det Danmark vi kender. Det er noget helt unikt, at vi har disse sten. Hidtil har de sten, man har rejst været sten og tavler for de faldne – vore kirker, kirkegårde og torve er fulde af dem. Nu ved genforeningen forenedes man i en fælles sag, for at udtrykke glæde og taknemmelighed. Det er en nyskabelse. Og det hedder Genforeningssten.

Jeg har hidtil talt om grænsedragning – det var det, der skete formelt. Men det dækker ikke over den jubel, der lød blandt de dansksindede syd for kongeågrænsen, der nu blev indlemmet i kongeriget.

Siden 1864 havde de lidt og stridt under det tyske kejserrige. Slesvig-Holsten, der i historiens løb har været en smeltedigel af forskellige kulturer og sprog blive i denne tid i stigende grad for-tysket. Til glæde for nogen, men til tab af en frugtbar

blandingskultur og til undertrykkelse af dansk kultur og sprog. Der er og var forskel på dansk og tysk, og i de år blev forskellene forstærkede og markerede. Det var ikke morsomt at leve i det spændingsfelt. På den ene side gav det sammenhold, men det gav også splittelse.

Og nu kommer vi så dertil, hvor jeg ikke står her som sognepræsten på stedet her, men som sønderjyde. For er man født som sønderjyde, bliver man ved med at være sønderjyde selvom man lever og virker i en anden landsdel. Som sønderjyde har man en historisk bevidsthed af en helt anden karakter end den man har i det øvrige land.

Det går ikke sporløst forbi en, at ens farfar og andre slægtninge har deltaget i 1. verdenskrig. Det går ikke sporløst forbi en, at ens bedstemor med sine børn – ens onkler og tanter – er opvokset i skræk og rædsel, for hvad der skete med dem der var i krig, og som hat levet med et overmenneskeligt slid og daglig kamp for at få mad på bordet. Det sætter sine spor, også i det liv, der kom bagefter. Min bedstefar og hans svogre kom hjem igen – mærkede i forskellig grad. Det glædelige er, at ud over de 3 børn mine bedsteforældre havde og undfangede inden krigen, så fik de 10 børn mere – min far var den yngste.

Jeg er lige kommet hjem fra Sønderjylland, hvor vi har fejret min fasters 90-års fødselsdag. Det var i den lille by Rens 2-3 km fra grænsen ved Peppersmark. Grænsen er lige blevet åbnet igen – så nu kan de i Rens igen handle hos den lokale købmand – som altså ligger på den tyske side.

Og så er det jo et område, hvor man har været blandede tysk, dansk, sønderjysk. For 100 år siden skulle man vælge, og der var ingen mellempositioner på stemmesedlen. Familien stemte dansk. Rens blev dansk. Det var det man havde kæmpet for, da man gik med i krigen. Selvom det kan se absurd ud. Man kæmpede på tysk side – for der var intet valg. Derved gjorde man sin borgerpligt – og bevarede håbet om at man kunne vinde og få opfyldt sin borgerret: nemlig at få den folkeafstemning om grænsedragningen mellem Tyskland og Danmark som man var blevet stillet i udsigt.

En folkeafstemning som Bismarck, af alle, allerede i forsommeren 1864 foreslog, men som Christian 9. ikke ville gå med til – således fortsatte krigen og grænsen blev lagt ved Kongeåen. I 1866, hvor Slesvig-Holsten ved Pragfreden efter den Østrig-Preussiske krig, bliver overdraget til Preussen, lyder det at: Slesvig-Holsten overdrages til Preussen men

”således at befolkningerne i de nordlige distrikter af Slesvig skal afstås til Danmark, når de ved en fri afstemning tilkendegiver ønsket om at blive forenet med Danmark.”

Det blev ikke realiseret, men det fik den langtidsvirkning, at de danske sønderjyder lagde sig fast på at løse grænsespørgsmålet via en folkeafstemning. Det løfte, det håb holdt man fast ved.

Familien i Rens blev dansk. Danske sønderjyder forenet med gamle Danmark.

Og nu skulle Sønderjylland for alvor indlemmes i alt dansk. Det nye Danmark, det land vi kender, eller har et ideal om, med et sprog og en enhedskultur, skulle nu til at bygges op.

Fra dansk side har man siden 1864 lidt under tabet af 1/3 af riget. Man havde mistet og lidt under savnet af de familier man nu ikke længere delte liv, skæbne og fædreland med. Man har gjort, hvad man kunne, for at holde forbindelsen ved lige, og holde kulturen og håbet højt.

Pastor Bagger skriver i 1930: citat ”Vi havde i Asnæs Sogn under krigen holdt os i så nær og levende forbindelse med vore sønderjyske landsmænd, som det under de forhold var muligt. Således i krigens sidste år med den lille krigsfangekoloni i Jurjeff i Rusland, hvor vi bl.a. havde haft den glæde med tilslutning af de andre sogne i Odsherred at kunne hjælpe sønderjyderne til en hårdt tiltrængt kirke- og forsamlings-sal.

Da så fangerne efter krigen var for hjemgående, og en overgang var bleven spredt omkring i kongeriget, havde vi haft flere af dem - alle brave unge sønderjyder boende for kortere eller længere tid i vort sogn og hjulpet nogle af dem efter ønske på højskole. Og sidst, men ikke mindst, havde vi i 1919 haft den glæde i vort sogn at tage imod 36 sønderjyske børn, hvoraf de fleste siden kom igen år efter år.

På baggrund af disse rige personlige oplevelser i den sønderjyske sags skæbnetime må man kunne forstå, hvor dybt glæden over genforeningen måtte gå i vort sind, og at, det måtte være os en hjertelig trang at kunne give den et så rigt og festligt udtryk som muligt.” Citat slut

Begejstringen og glæden har været jublende. Man har set og forstået begivenheden som ”En røvet datter dybt begrædt, er kommet frelst tilbage” med ordene fra Pontoppidans digt fra ”Det lyder som et eventyr”. Som i lignelsen om den fortabte søn, blev den nedbrudte og udsultede hilst velkommen med åbne arme. En ny klædning, Dannebrog i rødt og hvidt blev den genkomne iklædt, og der blev dækket op til festmiddag. Og der blev brugt mange kræfter på, at iklæde Sønderjylland rødt og hvidt: kulturelle foreninger, kirker og højskolerne og her vil jeg fremhæve Vallekilde, var drivende for den folkeånd, der bevirkede at man engagerede sig i den sønderjyske sag og lagde arbejde og penge bag det.

Her kommer så den anden del af min familiehistorie med, idet min morfar var elev på Vallekilde Højskole 1913-14 og lærer i 1917-19. Her fandt han sit livsmål: at oprette højskole for håndværkere – ikke kun bønder – i Sønderjylland. Derfor var han med til at oprette Danebod Højskole på Als i 1921. Senere blev han efterskoleforstander i Rens – hvor den vigtigste opgave var at give de unge danske sydslesvigere bosat syd for grænsen et dansk pusterum og dansk kultur.

Således har slægten kæmpet for danskheden hvor på deres måde.

To monumenter kan få vandet frem i mine øjne – indrømmet sentimentalt – men virkeligt: Det er Dybbøl Mølle, som jeg har set hver eneste dag i min barn-og ungdom i Sønderborg, og så Genforeningsstenen her på Esterhøj. Jeg går simpelthen i knæ af taknemmelighed over at man dengang for 100 år siden gjorde noget aktivt for sønderjyderne – hjalp dem, støttede dem og da de endelig kom hjem igen – ikke så mange som man håbede på – så blev man ikke ved skåltalerne, men greb til denne storslåede folkesag, at rejse denne genforeningssten, hvis lige ikke findes.

”Beboere i Asnæs Sogn satte denne sten” – ja, det gjorde de i den grad, at enhver, der var med dengang, huskede det som dybt bevægende og storladent – som en historisk begivenhed med rødder i oldtiden, som man har berettet om til ens efterkommere – som er samlede her og holder traditionen i hævd, som en af de få steder udenfor Sønderjylland.

Så her i sognet har jeg hjemme! I Sønderjylland har jeg rod, i Asnæs Sogn har jeg hjemme!

Døren stængtes – Magten kued
Hiærter længtes – haabet lued
Gud det ledte – Tro var fast
Underet skete – Lænken brast

Pastor Bagger afslørede det vers og tegningen som var blevet indhugget i løbet af de 14 dage, der gik imellem rejsningen og indvielsen. Verset var forfattet af Pastor N. A. Jensen fra Møgeltønder og motivet af løven, der sprænger sin lænke, er tegnet af Troels Trier fra Vallekilde. Efter afsløringen sluttede pastor Bagger sin tale med: Skal vi så alle bede: ” Gud bevare Danmark”. Jeg er ikke pastor Bagger og heller ikke dronning Margrethe, men jeg opfordrer dog til at vi sammen beder de samme ord: ”Gud bevare Danmark!”

Hermed en tak til Asnæs og omegns borgere og ikke mindst Høve Bylaug for 100 års indsats og markering for Genforeningen!